

nascatur, atque ex iis fodiatur. *Natürliche Mennig* Germani hoc appellant.

C A P U T III.

Cinnabaris Mineralis, seu Minii Naturalis Homonymiam perlustrat.

NUllum ferè vocabulum in rerum natura reperitur, quod magis æquivocationibus obnoxium, quàm Cinnabaris & Minium. Maximum quippè dubium est apud Physicos & Medicos, quid sit Cinnabaris, quid sit Minium, quia nomina hæc Cinnabaris & Minium multis & diversis ab Autoribus tribuuntur rebus. In difficilem igitur labyrinthum lectores induxit *Dioscorides lib. 5. cap. 69.* quando scriptum reliquit, illos hallucinari, qui Cinnabarin rem eandem cum Minio esse voluerunt, cum postea, quid sit sua Cinnabaris, *Dioscorides* non manifestaverit. Tradidit tamen, agens in *capite sequenti* de argento vivo, Minium esse Cinnabarin, sed ita abusivè appellari. Verba *Dioscoridis* sunt hæc: *Argentum vivum fit ex minio, quod abusivè Cinnabaris dicitur. Deindè addit: patinis enim fictilibus imposita, ferr eâ conchâ Cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla superlita, carbonibus succendunt; siquidem deterfa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in argentum vivum coit. Quin etiam invenitur in argenti fodinarum tectis stillatim concretum.* Vox insuper Cinnabaris mox Cinnabari metallico, minerali & nativo, à *Germanis Berg-Zinnober* dicto, quod resolutum est argentum vivum & sulphur, mox factitio seu ex argento

gento vivo & sulphure arte Chymicâ parato, tribuitur: mox etiam Cinnabari vegetabili, quæ sanguis draconis appellatur. Sic etiam *Vitruvius Architectur. lib. 7. cap. 7.* dictione æquivocâ Cinnabarin appellat anthracem; ob similitudinem enim coloris multæ res cognominantur anthraces, veluti carbunculus, gemma apud *Plinium*, genus terræ bituminosæ apud *Belgas & Saxones*, nec non carbo quidam, cujus *Ulysses Aldrovandus in cap. de succino* meminit. Per Cinnabarin *Theophrastus lib. de lapidib.* intelligit etiam Minium arenarium, quod, cum ex illis naturalibus arenis fieret, etiam ἀμμιον dictum est. Et Cinnabaris nomine erythrodanum, cujus *Dioscorides lib. 4. cap. 143.* meminit, appellari apud *Ulyss. Aldrovandum Mus. Metallic. lib. 4. cap. 20.* observamus, fortassis, quia radicibus erythrodani, rubiæ nimirum tinctorum olim, veluti hodie adhuc fit, sanguis draconis adulterabatur.

Minium præterea vocabulum æquivocum audit: interdum minio nativo, quod vera Cinnabaris mineralis est, adscribitur: interdum Minio, ex plumbo aut Cerussa artis beneficio parato: interdum sandyci: interdum ob coloris similitudinem Cinnabari factitio: interdum color quidam, Minio accedens ipsum Minium dicitur: interdum terra rubra, quæ colore rubro aliquid tingitur, Minium nominatur: interdum Minii vox flumen indicat; per *Hispaniam* siquidem decurrit flumen hujus nominis, ut autor est *Boccarius in lib. de fluviiis*. Hujus etiam sic meminit *Propertius lib. 2. Eleg. 3.*

Ut Mœotica nix Minio sic certet Hisbero.

Hic annis propter insignem Minii copiam nomen hoc promeruisse perhibetur. Et hinc æque latius patet Minium ac Cinnabaris. Siquidem Mi-

nium, apud *Græcos* μίλτⓄ dictum, rubricam de-
 notat, seu terram quandam rubentem, Minio pro-
 ximam, quæ tamen non semper valdè rubra est, sed
 nonnunquam in rubro candida, nonnunquam
 inter eas media. ΜίλτⓄ etiam Minii glebam desi-
 gnat, item rubricam *Lemniam*, aut Minium *Le-*
mnium, terram *Lemniam*, sphragida *Lemniam*, si-
 gillum *Lemnium*, terram & lutum sigillatum *Avi-*
cenna, quòd *Dianæ* Sacerdotis sigillo obsignaretur
 ad evitandum fucum. ΜίλτⓄ λημνία, μίλτⓄ
 λημνίς, λημνία γῆ *Nicandro in Theriac.* & aliis dicitur.
 Terram sigillatam quidam appellant, quæ nunc
Turcici sigilli fide munita ostenditur, & pallidior
 dilutiorque existimatur, non ob altiores, quàm
 olim, fodinas, aut terræ dilutiorem colorem, ut
 autumant quidam, sed quòd is ritus desierit obser-
 vari, quem *Galenus* indicat, quo maectatâ *Dianæ* ca-
 prâ votivâ sanguis ejus terræ obsignandæ permi-
 sceri solebat; cujus miscellæ modum ut oculatâ fi-
 de observaret *Galenus*, non dubitavit *Lemnum* per
 mare petere. Celeberrima est μίλτⓄ Σινωπικῆ,
Σινωπις, quam rubricam *Sinopicam* *Vitruvius* l. c. &
Minium Sinopicum, cujus mentionem facit *Diosco-*
rides lib. 5. cap. 71. *Marcellus Empiricus* appellat.
 ΜίλτⓄν Σινωπίδα adhibet *Crito* apud *Galenum* lib. 5.
 κῆ τόπ. in ficosis menti papularum eruptionibus.
 Sic porrò μίλτⓄν λημνίαν, quæ & σφραγίς λημνία, &
 λημνία γῆ dicitur, *Cornel. Celsum* lib. 4. cap. 15. intel-
 ligere per Minii glebam in torminum, id est, dysen-
 teriæ curatione, & pro rubrica seu terra *Lemnia* aut
Armenia sumi non pauci existimant. Terram enim
Lemniam *Dioscorides* lib. 5. cap. 83. dysentericæ uti-
 lem censet. Et valere admodum adversus ulcera
 intestinorum Minii glebam ex *Cornelio Celfo*, *Hip-*
pocrate illo Romano, notum est. Ejus-

Ejusmodi autem homonymiæ & æquivocationes oriuntur ex diversis veterum & recentiorum Autorum sententiis, quas de Cinnabari minerali & Minio naturali foverunt, ubi non solum de vocibus Cinnabari & Minio, sed & de eorum speciebus in diversas iverunt opiniones; quæ tamen partim veræ, partim quoque falsæ existunt. Veras accipimus, quatenus veri Cinnabaris mineralis & Minii naturalis naturam exprimunt; falsas autem putamus, quatenus Autorum errores circa hoc egregium minerale videre possumus.

Hallucinari eos ait Dioscorides lib. 5. cap. 69. qui Cinnabarin Minio eandem esse existimant. Minium enim in Hispania ex lapide quodam, argenteæ arena permisto, temperari solet, alioqui non dignoscitur. Fornacibus autem in florentissimum flagrantissimumque colorem permutatur. In metallis verò strangulanti halitum eructat. Itaque facies incolæ vesicis obvelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium aërem attrahant. Eopictores ad sumptuosa parietum ornamenta utuntur. Cinnabaris verò ex Africa defertur, & magno constat. Hactenus invenitur, ut vix versicoloribus pictorum lineis satisfaciatur: intento colore, nec diluto præditum, quare quidam sanguinem esse draconis existimaverunt. Vim habet Cinnabaris hematitæ lapillo eandem. Convenit ad oculorum medicamenta, verum efficacius; magis enim adstringit, & sanguinem cohibet. Ambustis igni, & papularum eruptionibus, cerato excepta, medetur.

Cinnabaris duo genera esse tradit Theophrastus in libro de Lapidib. Γίνεται ἡ κιννάβαρι το μὲν αὐτοφύεις, τὸ ἡ κατ' ἐργασίαν. αὐτοφύεις μὲν, τὸ πρὸ ἰβηρίας σκληρὸν σφόδρα, καὶ λιθώδεις, καὶ τὸ ἐν κόλχοις. τῆτο δὲ

φάσιν εἶναι κρημνῶν ὄν κατὰ βάλλουσι τοξυόντες. τὸ ἴκατ' ἐργασίαν, ὑπὲρ ἐφέσει μικρὸν, ἐξ ἑνὸς τόπου. Μόνον δὲ ἔστιν ἄμμον, ἢν συλλέγουσι λαμπυρίζου, καθάπερ ὁ κόκκον. ταύτην δὲ τρίψαντες ὅλως ἐν ἀγλείοις λιθίνοις λειοτάτην πλύνουσι ἐν χαλκοῖς μικρὸν ἐν καμάλοις. τὸ δὲ ὑφιστάμενον πάλιν λαβόντες πλύνουσι καὶ τρίβουσι. ἐν αὐτῷ πέρ ἔστι τὸ τῆς τέχνης, οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆ ἴσως πολὺ κριτικοῦ εἰσι, οἱ ἴσως ὀλίγον ἢ ἔθεν' ἀλλὰ πλὴν σμαλτῆ ἐπάνω χρωμάτων ἐν φῶς ἐν ἀλείφοντες. γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφιστάμενον κατω, κιννάβαρι. τὸ ἴκατ' ἐπάνω, καὶ πλεῖον, πλῆσμα, καθάδειξαι δὲ φασὶ καὶ εὐρεῖν τὴν ἐργασίαν, καλλίαν τινα Ἀθηναίων ἐκ τῆς ἀργυρείων, ὅς οἱ ἄμμον ἔχειν πλὴν ἄμμον χρυσίαν, δὲ τὸ λαμπυρίζου, ἐφαρμαγευέλο καὶ σωίλεγεν. ἐπεὶ δὲ ἠδύτο ὅτι ἔχει, τὸ ἴκατ' ἄμμον καλλῶν ἐθαίμαζε δὲ τὴν χροάν, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἤλθε ταύτην. ἢ παλαιὸν δ' ἐστίν. ἀλλὰ φερέτημαλις ἐνεθήκοντα εἰς ἀρχοντα φραξίβελον Ἀθηνοῖσι.

Est & Minium aliud nativum, aliud factitium. Nativum quidem in Iberia durum valde & lapidosum, uti & in Colchis; hoc autem dicunt esse in rupibus seu praecipitiis, quod sagittarii dejiciunt. Factitium autem, supra Ephesum paucum ex uno loco. Est tantum arena, quam colligunt splendens instar cocci. Hanc terentes omnino in vasis lapideis levissimam lavant in aneis, raro in ligneis vasis; quod autem subsidet, rursus accipientes lavant & terunt; in quo ars versatur. Quidam enim ex pari materia multum conficiunt; quidam autem paucillum, aut nullum. Sed lotur a superiori utuntur singulatim illinentes. Fit autem subsidens Cinnabari; quod autem supernatat, & plus est, lotura. Ostendisse & invenisse facturam ajunt Calliam quendam Atheniensem ex argenti fodinis; qui opinatus arenam habere aurum, quia splendebat, comparavit & collegit.

Post-

Postquam autem sensit non habere, & arenæ pulchritudinem admiraretur, propter colorem, ad artificium hoc transit. Non est autem antiquum inventum, sed circiter annos nonaginta Praxibulo jam Athenis magistratum gerente. Quibus nihil aliud per κιννάβαρι ostendit Theophrastus, quàm Minii, quod & μίλτον Gracè dicitur, duas esse species, nativam videlicet & factitiam, quæ à Plinio lib. 33. cap. 7. hist. nat. egregiè explicantur.

Hoc Minium minerale, sive κιννάβαρι intelligit Pausanias in Arcad. & Galenus lib. 1. de comp. medicam. κτ' τόπ. cap. 28. & simpl. lib. 9. ubi inquit: κιννάβαρι δριμείας δυνάμεως ἔστιν. ἔχει δὲ τι καὶ εὐψείας. Et paulò post cyanum dicit δριμείας εἶναι δυνάμεως, καὶ θαιρέλικής τε καὶ διαφθορηλικής πλέον, ἢ κτ' τὸ κιννάβαρι.

Et sic ex G. Budei I. Tusani, & R. Constantini mente in Lexico Græco-Latino pag. 1005. 1006. & seq. κιννάβαρι duplex erit: Cinnabari Theophrasti vel Galeni, & Cinnabari Dioscoridis.

Cinnabari primum lapidosum erit, metallicum, naturale, verumque Minium Plinii, cujus vomica argentum vivum, cujus & gleba anthrax dicitur Vitruvio; hoc, ut diximus, & μίλτον vocant Græci, ut ἀμμιον, ejus speciem artificialem, ex arenis cocci colorem habentibus, propter quem, Hesichio teste, κόκκινον etiam χρώμα & κιννάβαρι à pictoribus appellatur. Ἀμμίον tamen nomine Dioscorides globosi, lapidosi fossilisque Minii primam speciem ita videtur significare, inquiens lib. 5. cap. 70. ὕδραργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καὶ ἀρχησικῶς δὲ τὴν κιννάβαριν λεγομένην.

Erit & alterum Minii genus in omnibus ferè argentariis itemque plumbariis metallis, quod fit

exusto lapide venis permixto, non ex illo, cuius vomicam argentum vivum vocat *Plinius*, sed ex aliis simul repertis: cui Autori etiam secundarium est Minium, quod fit ex sterili plumbo in fornace rubescenti exusto, & in farinam tuso. Hæc omnia genera intus assumpta lethalia judicant, ut & officinarum Cinnabrium, quod ex argento vivo & sulphure per sublimationem paratur.

Constabit igitur, quid sit τὸ κιννάβαρι primæ significationis, id est, Minium, vulgò vermillon dictum, quo ceras tinctas miniatas cerulas vocavit *Cicero ad Atticum*: ceras ex milto *Vitruvius Architectur.* lib. 7. cap. 9. à quo etiam miniculatores dicti sunt ab *Vlpiano in pandect.* qui majusculas uncialesque illas literas minio pinxerunt.

Alterum porrò κιννάβαρι *Dioscoridis* erit Cinnabaris Indica *Plinii*, αἷμα δράκοντος *Nic. Myrepsi*, sanguis que draconis officinarum verus. Cinnabaris hæc (ὃ τὸ κιννάβαρι δευτέρως σημασθῆαι) antidotis medicamentisque utilissima: & quæ nihil aliud, quàm rubra, sanguinis floridi modo, arboris Indicæ lachryma; de qua fusius adhuc disseremus. Detrahenda autem hîc videtur fides *Aëtio*, qui *retrab. lib. 4. serm. 3. cap. 12.* αἷμα δράκοντος in India ex herba, dracunculo appellata, colligi dixit.

Diverforum generum Minium est *Plinio hist. nat.* lib. 33. cap. 7. ubi cuncta ejus genera his verbis refert: *Invenitur in argentariis metallis minium quoque, & nunc inter pigmenta magna autoritatis. Theophrastus 90. annis ante Praxibulum Atheniensium magistratum, quod tempus exit in urbis nostræ 249. annum, tradit inventum Minium à Callia Atheniense initio sperante aurum posse excoqui arena rubente in metallis argenti: hanc fuisse originem*
ejus.

cujus
ed ex
rium
rnace
omnia
offi-
x ful-
næ si-
on di-
cavit
s Ar-
tores
s un-
anna-
repsi,
naba-
dotis
liud,
ndica,
etra-
b. lib.
erba,
hist.
erbis
rium
tatis.
zien-
ostræ
Callia
are-
inem
ejus.

ejus. Reperiri autem jam tum in Hispaniis, sed du-
rum & arenosum. Item apud Colchos in rupe qua-
dam inaccessa, ex qua jaculantes decuterent: id esse
adulterum. Optimum vero supra Ephesum Cilbia-
nis agris. Arenam cocci colorem habere, hanc teri,
dein lavari farinam, & quod subsidat, iterum la-
vari. Differentiam artis esse, quod alii Mi-
nium faciunt prima lotura: apud alios id esse dilu-
tius: sequentis autem lotura optimum. Iuba Minium
nasci in Carmania tradit. Hermogenes & in A-
thiopia. Sed neutro ex loco invehitur ad nos, nec ferè
aliunde, quam ex Hispania. Sed adulteratur mul-
tis modis, unde preda societati. Namque est alterum
genus in omnibus ferè argentiariis itemque plumba-
riis metallis, quod fit exusto lapide venis permixto,
non ex illo, cujus vomicam argentum vivum appella-
vimus, sed ex multis simul repertis. Steriles etiam
plumbi deprehenduntur suo colore, nec nisi in fornaci-
bus rubescentes exustique tunduntur in farinam.
Et hoc est secundarium Minium, per quam paucis
potum, multum infra naturales illas arenas. Sincero
cocci nitor esse debet. Probatum auri modo. Auro can-
dente fucatum nigrescit, sincerum colorem retinet.
Invenio & calce adulterari. Ac simili ratione ferri
candentis laminâ, si non sit aurum, deprehendi illico.

Mentem suam de Minio sic exprimit Vitruvius
Architectur. lib. 7. cap. 9. Ingrediar Minii ratio-
nes explicare. Id autem agris Ephesiorum Cilbianis
primum memoratur esse inventum, cujus & res &
ratio satis magnas habet admirationes. Foditur enim
gleba, quæ anthrax dicitur, antequam tractationi-
bus ad Minium perveniat, vena uti ferro, magis sub-
ruffo colore, habens circa se rubrum pulverem. Cum
id foditur, ex plagis ferramentorum crebras emittit

lachrymas argenti vivi, quæ à fossoribus statim colliguntur. In Cinnabaris & Minii natura explicanda diversus etiam videtur Ambrosius Calepinus in Dictionar. Latin. Ling. hunc in modum differens: Quem plerique Cinnabarin existimant, sanguis est draconis, elephantorum morientium pondere elisi, dum simul pugnant, utriusque animalis cruore permisto, nec est alius color, qui magis propriè sanguinem reddat humanum. Antidotis præterea medicamentisque miscetur. Qui hodiè habetur, plurimus factitius est; fit enim ex sulphure & argento vivo, nec colore, nec virtute convenit cum eo, qui à natura productus est; præsentaneum enim venenum est; sed qui sit verus Cinnabaris, non constat; lis est sub iudice: Item nonnulli per errorem Minium idem esse putant cum Cinnabari, cum propriè Cinnabaris sit sanies draconis elephantorum morientium pondere elisi, utriusque animalis sanguine permisto.

Cinnabarin Stephanus Thesaur. Latin. Ling. p. 303. b. modò colorem quendam minio accedentem modò μίλλον, sive Minium, modò Cinnabarin appellat, ob errorem natum Indico Cinnabaris nomine, sanguinem draconis, elephantorum morientium pondere elisi, permisto utriusque animalis sanguine. Neque alium esse colorem credit, qui in picturis propriè sanguinem reddat. Cùm Dioscoride Minium etiam inducit planè diversum à Cinnabari, cum Minium in Hispania ex lapide quodam, argentariæ arenæ misto, conficiatur: in fornace excoctum, floridum & fulgentissimum colorem contrahat: Cinnabaris contra ex Libya afferatur, ut vox variandis in pictura lineis pictoribus sufficiat: profundi coloris sit: eamque ob causam crediderint multi draconis sanguinem Cinnabarim esse.

De-

Deinde quoque Minium terram vocat rubram, quâ aliquid tingitur, quia ex mente *Plinii lib. 23. cap. 7. hist. nat.* syncero Minio cocci nitor esse debet. Minium quoque in voluminum scriptura usurpatur, clarioreque literas, vel in auro, vel in marmore, vel in sepulchris etiam facit.

Fossilium accuratissimus perscrutator, *Georgius Agricola dialog. de Re metallic. pag. 450.* de Cinnabari agens, mox illam Minium, mox anthracem, mox α μ μ ι ο ν, mox etiam sanguinem draconis nominat.

Cinnabarin vocem esse æquivocam, significareque tres species medicamentorum: & ita tres esse species Cinnabaris, tradit *Grabriel Fallopius tr. de Metall. seu Fossil. cap. 36.* Unam facit factitiam: alteram naturalem: tertiam vocat sanguinem draconis, vel Cinnabarin & Minium etiam. Factitiam apud antiquos triplicem facit. Primam confecerunt ex arena quadam. Ex *Cilbianis* enim agris prope *Ephesum* collegerunt arenam quandam, subrubram & splendentem, quam *Theophrasto* & *Plinio* testibus, emolliverunt, abluerunt, & confecerunt Cinnabarin. Hujus autem Cinnabaris autor fuit, ex mente *Theophrasti Callias Atheniensis*, qui arenam illam coquens, se aurum ex ea posse conficere cogitans, Minium, pigmenti genus satis præstans, quod non putârat, fecit. Et hæc Cinnabaris species antiquorum Minium artificiale fuit.

Alteram speciem fecerunt ex plumbo usto & abluto, & Minium secundarium nominârunt, cum secundum præstantiæ locum obtineat; non enim fuit ita bonum laudabileque, ut prius ex arena illa factum.

Tertiam speciem confecerunt ex lapide illo, qui
dici-

dicitur anthrax, sive carbunculus; qui lapis coloris subrubri, in speciem ferri inclinantis, existit. Si enim lapidem hunc in superficie sua conspiciamus, videbitur nobis lapis; & ex lapide hoc, *Vitruvio* teste, argentum vivum extractum est; quo extracto, vi ignis, ex eo iterum Cinnabarin fecerunt. Deindè, duplex etiam genus Cinnabaris seu Minii artificialis instituit. Unum dicitur Cinnaprium, vel Cinnabrium, atque à Chymicis paratur, & in omnibus officinis prostat. Ipsi enim sumunt argentum vivum & sulphur, ponuntque ad ignem: quo fit, ut statim argentum vivum extingatur fiatque rubrum, & ad summum vasis ascendit, in ibique colligitur, & fit Cinnabrium admodum præstans, quod tam Medici, quàm pictores frequenter utuntur. Medici ex eo & aliis in morbo *Gallico* suffumigium ad copiosum sputum & alvi fluxum concitandum faciunt; vel etiam in iis, quibus pili concidunt, infelici sæpè successu hoc usurpant. Alterum Minium in officinis ex cerussa exusta paratur, & nihil aliud, quàm vera sandyx antiquorum indicatur. Et hæc Cinnabaris arte facta, non nomine Cinnabaris, sed Minii à *Plinio* & *Vitruvio* fuit appellata.

Fuit etiam apud antiquos & Cinnabaris fossilis, ammion *Theophrasto* dicta, nihilque aliud extitit, quàm metallicum quid, in argentariis fodinis repertum: fuit nimirum *Theophrasto* lapis quidam durus, ammion dictus, id est, Minium. Quatuor autem Minii naturalis genera apud *Theophrastum* & *Aristotelem Fallopius* invenit, quæ tamen ad tria tantum reduxit. Unum genus ex *Theophrasto* est effossum: alterum decussum est sagittis ex rupibus quibusdam altissimis & inaccessis: tertium ex *Aristotele*

lib. 4. meteorolog. sub forma pulveris seu cineris

colo-

colorati existit : quartum est concretum quod ipsi
 Cinnabaris dicitur. Cum verò hoc concretum *Theo-*
phrastus sub altero illorum genere comprehenderit
 tria tantum genera naturalis Cinnabaris *Fallopins* cõ-
 stituit. Horum primum illud lapideum durum est,
 quod in fodinis argentariis effoditur, quo officinæ
 nostræ non carent, & Cinnabaris mineralis dicitur.
 Alterum ex rupibus illis inaccessis decutitur, quod
 nobis ignotum est. Tertium est cinis coloratus, à
Theophrasto descriptus, qui in iisdem fodinis reperi-
 tur, cuique *Galenus* vim erodentem adscribit. Et
 hoc est Cinnabrium, de quo omnes *Græci*, excepto
 solo *Dioscoride*, scripserunt, quodque cum erodat,
 Cinnabarin metallicam nominarunt. Ad Cinnabarin
Dioscoridis accedit etiam *Fallopins*, prius au-
 tem videt, quid ipse de Cinnabari, id est, Minio ali-
 orum sentiat. Minium hoc, ut scribit *Dioscorides*
 ex *Hispania* defertur, diciturque teste *Iustino*, Mi-
 nium à *Minio Hispania* fluvio: defertur etiam, sicut
 ait *Virruvius*, ex *Colcho*, & *Dioscoride* afferente, in
 fodinis argentariis reperitur; de illo enim Cinnabari
 differit ibi *Dioscorides*, qui in fodinis argenta-
 riis effodiebatur.

Cinnabarin (quæ *Arabibus* Uzifur, Sedech,
 Zinzifur, *Barbaris* Cinaprium; aliquando à co-
 lore vermium cocci vermilio dicitur, triplicem cum
 Autoribus antiquioribus proponit *Andr. Libavius*
Syntagm. Arcan. Chymic. lib. 7. c. 25. Unam exhibet
 animale, quam *Plinius* appellat *indicam*, factam
 ex mistura draconina sanguinis & elephanti unâ
 comorientis, dum casu draconem, hoste suum, qui
 sanguinem ex eo exuxit, elideret, cujus meminit et-
 iam *Dioscorides l. c.* quosdam nimirum existimare
 sanguinem draconis bestię esse. Sed hoc ut ex fa-
 bula natum, ita quoque fictitiam Cinnabarin ponit
 quam-

quamquam negari non debeat, ejusmodi colorem etiam ex animalium sanguine peti posse, simulque etiam constet taurorum cruore sic tingi vitra. Alteram describit, ut vegetabilem, intelligitque lachrymam arboris, cui nomen draco; undè fabulæ prioris argumentum. Hæc vera *Dioscoridis* est Cinnabaris, olim ex Africa allata, vim habens hæmatitæ ad oculorum vitia. De hac etiam loquutus est *Plinius*, cum scripsit *l. c.* *Non est alius color, qui in picturis propriè sanguinem reddat, quæque antidotis, & medicamentis utilissima est.* Tertiam mineralem appellat, quamquam falso Cinnabaris nomine, ut *Plinius* cum *Dioscoride* asserit: quandoquidem Cinnabarin univocam statuit medicamentum antidotis utile: mineralem autem colorem, qui Minium vocatur, & olim in *Hispania* erat quiddam fossile, vena nimirum hydrargyri, seu lapis argenti vivi ferax, vel etiam arena rubra, quæ ignibus in flagrantissimum ruborem convertitur, propter spiritus ☿iales in venenorum censu habet. Verùm cum alia ratio nominum sit apud antiquos, alia apud posteros, translata à Cinnabari genuina appellationem non in arboris lachryma quærit, sed in minerali, quam duplicem facit: nativam scilicet, Minium nimirum nativum, quod & anthrax hydrargyri ferax, vel arena rubra, aut lapis ruber dicitur, quamvis etiam cadmia argentaria, ex qua argentum vivum excoquitur, & marcasitæ nonnullæ, ignium vehementiâ, eundem colorem trahant: & deindè artificialem, quæ lapis ruber est, cum nitore splendente, per sublimationem maximè, ex sulphure & argento vivo confectus.

Triplicem Cinnabarin exhibet etiam *Ioh. Iac. Veckerus Antidot. special. sect. 5. de Metall. primam,*

ut

ut mineralem, ignorat: alteram, artificialem scilicet, seu ex φ re & φ rio paratam, nullâ ratione substitui debere pro Cinnabari *Græcorum*, vel *Dioscoridis* jubet: tertiam, sanguinem nimirum draconis easdem vires habere scribit cum hæmatite lapide, ac tam raram fuisse ætate *Dioscoridis*, ut versicoloribus pictorum lineis vix satisfecerit; undè etiam eam incognitam adhuc fuisse credit.

Cùm dicat *Dioscorides* hallucinari eos, qui Cinnabarin Minio eandem esse existimant, cumque etiam scribat, argentum vivum ex Minio fieri, quod abusive Cinnabaris dicitur, omninò sibi persuasum voluit *Petr. Andr. Matthiolus comm. in cap. 69. lib. 5. Dioscorid.* nil aliud *Dioscoridi* esse Minium, quam fossile hoc, quod dixit Cinnabarin fossitiam hodiè appellari, à quo argenti vivi plurimum elicitur in *Hydris* fodinis; quod Minium in metallis strangu-lantem halitum eructat, ob idque fossiores vesicis sibi faciem obvelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium vaporem attrahant. Deindè verò antiquis Minium & fossile & factitium extitisse palam scribit. Nec sanè dubitat, quin in factitii genere acceperint ipsi Cinnabarin factitiam, quæ passim in seplasiariorum officinis reperitur: quin etiam hodiè id Minium appellent Pharmacopolæ, tum etiam pictores, quod veteres *Græci* sandycem vocavêre, ex plumbo aut cerussa in fornacibus perustis paratum; de quo etiam videtur intellexisse *Plinius*.

Apud *Avicennam tom. 1. can. medic. lib. 2. rr. 2.* Zingiefr. Cinnabarin significat. Huic cerussæ facultatem inesse quidam dicunt; alii vim habere eandem contendunt cum lapide hæmatite. Similius verò est calidam esse & siccam, atque utram-
que

que hanc qualitatem finem secundæ classis attingere. Qui secus censent, inscitiam suam produnt. Aliqui ajunt ipsam valentius adstringere, quàm attrahere: alii contrarium asserunt. Consolidat vulnera: ulcera carne implet: igni quoque ambustis & popularum eruptionibus medetur. Dentium corrosiones sistit. Verùm *Vopiscus Fortunatus Plempius in schol. ex Commentatore Arabè* scribit, medicamentum hoc aliud esse fossile, aliud artificiale, ex argento vivo & sulphure factum.

Cinnabarin verum veteres dixere sanguinem draconis, & nomen hoc retentum ipsi adhuc ut proprium adscribit. *Guil. Johnsonus Lexic. Chymic. lib. 1. pag. 66.* Et quamvis *Martinus Rulandus Lexic. Chymic. pag. 149. 150. & seq.* iis assentiatur, qui Cinnabarin succum seu lachrymam alicujus herbæ vel arboris potius esse volunt, quod ipse gustus & sapor indicat, Cinnabarin tamen metallicum non rejicit, quem Minium facit, nativum nimirum & factitium. Arborem esse in *Libya* & finitimis regionibus proceram opinatur, ex qua Cinnabaris prior, sanguis videlicet draconis manat: perinde atque in *Rhetis* è larice, apud *Germanos* à picea & abiete tempore veris manat & resina, quam Medicamentarii *Itali* pro terebinthi resina vendunt, cum vera terebinthina Mastichi in *Chio* nascenti colore dicatur esse similis. Opinionem hanc suam etiam ex *Plateario* confirmat, qui sanguinem draconis esse arboris aut herbæ succum in *India* aut *Persia* sensit. Cinnabarin verò metallicum facit Minium, & quidem duplex, factitium vel nativum. Cum *Theophrasto* & aliis *Græcis* verum illud Minium non ἀμμιον, sed Cinnabarin ob coloris similitudinem nominat (non quòd verè sit Cinnabaris, id quod

quod *Dioscorides & Plinius libris citatis* etiam volunt.) Et cum Minium quoque nativum, ut sandaracha, rubeat, illorum differentiam hâc ratione constituit. Ex Minio sæpè elaborato, sive rudi, conficitur argentum vivum, quod è sandaracha minimè fieri potest: imò dum lavatur Minii vena, ut postea teratur, pars ipsius in argentum vivum mutatur, idque rursum siccatum, & contritum redit ad suum colorem. Et sicuti dicitur $\mu\acute{\iota}\lambda\tau\textcircled{\circ}$ seu Minium nativum & factitium: ita etiam à gente vel usu dicitur $\mu\acute{\iota}\lambda\tau\textcircled{\circ}$ *Σινωπικὴν*, rubrica *Sinopica*, $\mu\acute{\iota}\lambda\tau\textcircled{\circ}$ *τελειονικὴν*, rubrica fabrilis: sic $\lambda\eta\mu\acute{\iota}\alpha\ \gamma\eta\acute{\nu}$, vel $\lambda\eta\mu\acute{\iota}\alpha$ $\mu\acute{\iota}\lambda\tau\textcircled{\circ}$. Factitium, quod conficitur ex argento vivo & sulphure à Chymistis, cum *Germanis* dicit factitium Cinnabari vulgare, *gemein gemachte Zinnober*. Habet præterea Minium aliud adulterinum etiam, quàm illud, quod Cinnabarin vocavit, quod hodiè solum Minii nomen retinet, & ex plumbo conficitur. Ubi & tertium genus adulterinum non omittit, quod adest in argentariis & plumbariis metallis, exusto lapide quodam in venis reperto, de quo *Plinius l.c.* scripsit. Quomodo verò conficiatur Minium, *Plinius* ex *Theophrasto* videtur transcripsisse.

Nominis Cinnabaris seu Minii æquivocatio maximè videtur elucere ex verbis *Joh. Fr. Pici Mirandule*, cum *lib. 2. cap. 10. de Auro* tam egregiè de eo differit: *Cinnabarin cum dicis, quis non retur te Bucasis Arabis compositionem dicere, ex vivo argento sulphureque coagmentatam, à vera Cinnabari tantè distantem, quàm à leone simia: est in colore aliqua, nulla in re similitudo. Apud Aristotelem non temerè neque serió invenies nominatim citari aliud, quàm* $\tau\alpha\upsilon\delta\alpha\rho\alpha\acute{\iota}\mu\eta\eta$, $\kappa\acute{\iota}$ $\omega\chi\gamma\alpha\upsilon$, $\kappa\acute{\iota}$ $\mu\acute{\iota}\lambda\lambda\omicron\upsilon\eta$, $\kappa\acute{\iota}$ $\theta\upsilon\omicron\upsilon\eta$, & paulò

C

post

post Cinnabaris ducitur in medium, veluti lapis, non illa Cinnabaris, cujus componenda ex vivo argento & sulphure Balcasis Arabs inventor est habitus: nec illa quidem, quam perhibent ex pugna draconum & elephantum in India gigni, sed qua de terra cavernis eruebatur & importabatur ex Africa. Meâ atate, bis, quod sciam, in Italia visa est, ratam etiam eam tempore Augusti fuisse, scriptum reliquerunt & Dioscorides & Vitruvius, quorum alter pro medica facultate, alter pro ædium pictura de rebus metallicis differuit. Sunt autem & dicuntur ea Metallica, qua in fodinis metallorum inveniuntur; ex illis enim eruuntur, autore Theophrasto, & chryso colla, & cyanus, & ochra & Minium sandaracha, tametsi chryso colla & cyanus arenosa sint, ochra & Minium terrea, sandaracha verò & arsenicum pulvereâ, nihilque inter se distare illa memoriæ prodidit.

Nunc autem ut omnis ambiguitas tollatur, asserendum erit, Cinnabarin Dioscoridis longè ab aliorum Græcorum Cinnabari discrepare, cum Cinnabaris Dioscoridis non sit lapis, neque quippiam fossile, quale à cæteris Græcis constituitur, sed est gummi arboreum. Nostrum Cinnabrium, inquit egregiè *ful. Cesar Scaliger exerc. 172.* ab illa Cinnabari Dioscoridis, cum inter metalla numeretur, longè diversissimum est. Et *Petr. Andr. Matthiolus comm. in lib. 5. Dioscorid. cap. 69.* Cinnabrium minerale diversum quid à Cinnabari Dioscoridis, quæ gummi saltem arboreum est, in hisce verbis putat: *Cinnabaris qua officinæ & pictores utuntur, longè sanè differt à Dioscoridis Cinnabari; quandoquidem nostri usus Cinnabaris res factitia est ex sulphure & argento vivo diu arte quadam torrefactis. Est & aliud Cinnabaris genus fossile, & spontè per se nascens, ve-*

non
to &
cilla
ele-
rnis
ate,
eam
Dio-
fa-
llicis
qua
nim
cya-
bry-
ter-
ihil-
asse-
alio-
nna-
fos-
um-
gre-
bari
è di-
mm.
erale
gum-
Cin-
sanè
z no-
& ar-
aliud
s, ve-
rùm

rùm, non ut factitium, copiosum, nec adeo colore præcellens. Quæ autem à Dioscoride describitur, ex Africa defertur, eadem facultate pollens, quæ hamatites lapillus, quem non modo prætulit ipse foris appositum ad plures oculorum morbos, sed etiam intus assumptum, ad urinae angustias, muliebriam locorum defluxiones, & cruentas exspuitiones. Quibus utique affectibus vulgaris usus Cinnabaris nullo pacto competere potest, quod propriâ vi erodat, exulceret, & hausta pernitiem adferat, & proinde sit oculis & internis visceribus inimica.

Hic tantummodo notare oportet, hoc gummi arboreum Dioscoridis coloris esse sanguinei, pellucidum, leve, & fractu minimè contumax, & passim apud Pharmacopœos sanguinem draconis in lachryma vocari; neque officit asserere Dioscoridem eo loco de metallis pertractasse; quandoquidem de indico ibi quoque sermonem habet, quod neq; metallicum, neque fossile est, sed spumam ex germinatione *indicarum* arundinum prodeuntem esse retulit Dioscorides lib. 5. cap. 67.

CAPUT IV.

Cinnabaris Mineralis, seu Minii Naturalis Synonymiam pertractat.

Quemadmodum variæ sunt veterum & recentiorum Physicorum & Medicorum sententiæ circa nomen Cinnabaris & Minii: sic pariter in synonymia sententiæ occurrunt diversæ. Quamvis autem Dioscorides l. 5. c. 70. irrideat illos, qui Cinnabarin cum Minio confundunt, nihilominus apud alios Autores priscos hæc duo constituuntur synonyma,